

Голові разової спеціалізованої вченої ради для захисту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії Ткачука Дениса Юрійовича за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування, доктору наук з державного управління, професору **Сурай Інні Геннадіївні**

### **ВІДГУК**

офіційного опонента, доктора наук з державного управління, професора **Федорчак Ольги Василівни** на дисертаційну роботу Ткачука Дениса

Юрійовича на тему: «Публічне управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу України», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

#### **Актуальність теми дисертаційної роботи.**

У результаті повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну машинобудівний комплекс, як важлива складова промисловості, зазнав значних втрат і руйнувань. Багато підприємств, розташованих у зонах бойових дій та на території тимчасової окупації, припинили свою діяльність (Новокраматорський машинобудівний завод); значна частина виробничих потужностей зазнала руйнувань (Азовський судноремонтний завод) та пошкоджень різного ступеня (ДП «Завод імені В.О. Малишева», АТ «Українські енергетичні машини», Харківське державне авіаційне виробниче підприємство); деякі підприємства наразі перебувають у процесі релокації.

Окрім фізичних руйнувань виробничих потужностей, підприємства машинобудівного комплексу на сьогодні стикаються з критичною нестачею фінансування. Війна значно поглибила проблему дефіциту обігових коштів багатьох підприємств. Попри активну підтримку бізнесу з боку держави через програми релокації, податкові та митні пільги (переважно для малого бізнесу),

ефективність цих заходів для машинобудівних підприємств залишається обмеженою. Це пов'язано зі швидким зростанням виробничих витрат у галузі, а також з тим, що промисловість, в т.ч. машинобудування не є основним бенефіціаром фінансової допомоги. Відсутність необхідних фінансових ресурсів для технічного оновлення виробництва є ключовою перешкодою розвитку, позитивних структурних змін та зростання конкурентних переваг вітчизняної продукції підприємств машинобудівного комплексу, який відіграє провідну роль у забезпеченні стійкості економіки України під час війни.

Наведені вище обставини потребують виважених управлінських рішень органів державної влади щодо обґрунтування напрямів і заходів публічної політики підтримки підприємств машинобудівного комплексу. Особлива увага має приділятися підтримці реформ і ініціатив, спрямованих на адаптацію підприємств цієї галузі до викликів і ризиків війни, створенню умов для відновлення виробничих потужностей, стимулюванню розвитку пріоритетних секторів машинобудування, таких як виробництво військової техніки, сільськогосподарських машин і транспорту, необхідного для швидкої відбудови інфраструктури, а також забезпеченню фінансової стійкості підприємств цієї галузі. Виходячи з цього, обраний Ткачуком Д.Ю. у дисертації вектор дослідження, що висвітлює проблеми публічного управління фінансовою діяльністю підприємств машинобудівного комплексу України, є актуальним, своєчасним та важливим як для сучасної практики публічного управління, так і для розвитку теоретико-методологічних засад науки в цілому.

### **Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.**

Актуальність обраної Ткачуком Д.Ю. тематики дисертації підтверджена її виконанням в межах науково-дослідних робіт Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, зокрема теми: «Теоретико-методологічні та прикладні засади розроблення і функціонування інноваційних механізмів публічного управління та адміністрування» (номер державної реєстрації: 0120U100494), у межах якої автором розроблено методологічні засади

формування інноваційних підходів до публічного управління машинобудівним комплексом.

### **Структура і зміст основних положень дисертаційної роботи.**

Дисертація Ткачука Д.Ю. складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 252 сторінки, у тому числі обсяг основного тексту – 175 сторінок. Об'єктом дисертаційного дослідження є система публічного управління машинобудівним комплексом України, предметом визначено публічне управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу України.

У *вступі* до дисертації Ткачук Д.Ю. визначив актуальність тематики публічного управління фінансовою діяльністю підприємств машинобудівного комплексу України, а також сформулював мету, що полягає в узагальненні теоретичних засад публічного управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу України та розробці практичних рекомендацій щодо його удосконалення. У вступі також визначені завдання, об'єкт та предмет дослідження, методи його проведення й елементи наукової новизни. Дисертант висвітлив практичну цінність одержаних результатів дослідження та навів дані щодо апробації його положень.

У *першому розділі* дисертації Ткачук Д.Ю. на високому науковому рівні обґрунтував теоретико-методологічні основи публічного управління фінансовою діяльністю підприємств машинобудівного комплексу (с. 25 – 81). Зокрема, у першому параграфі дисертант розкрив сутність публічного управління, державного управління та державного регулювання. У другому параграфі з'ясовано сутність понять: управління, машинобудівний комплекс, діяльність суб'єктів господарювання, фінансова діяльність суб'єктів господарювання. У третьому параграфі наведено методологію дослідження публічного управління фінансовою діяльністю підприємств машинобудівного комплексу на основі системного, синергетичного, вартісного підходів.

Особливої уваги заслуговує *другий розділ* дисертації, який присвячено практичним аспектам публічного управління фінансовою діяльністю

підприємств машинобудівного комплексу України (с. 82 – 136). Зокрема, у першому параграфі дисертант проаналізував структуру машинобудівного комплексу України; розглянув особливості географічного розташування машинобудівних підприємств в регіонах України; навів розподіл підприємств машинобудівного комплексу України на великі, середні та малі; проаналізував обсяги виробництва продукції машинобудування та виявив тенденції розвитку галузі. У другому параграфі автор провів оцінку ефективності публічного управління фінансовою діяльністю підприємств машинобудівного комплексу; здійснив SWOT та PEST-аналіз машинобудівного комплексу України; проаналізував динаміку кредитів, наданих машинобудівним підприємствам України; проаналізував інвестиційну та інноваційну діяльність таких підприємств, а також динаміку кількості підприємств машинобудування, які інвестували в інноваційну діяльність; навів аналіз динаміки чистого прибутку та рентабельності підприємств машинобудівного комплексу України. Вартим уваги є третій параграф, у якому визначено та систематизовано параметри впливу публічного управління на фінансову діяльність підприємств машинобудівного комплексу України, які автор класифікує за такими ознаками: за напрямом впливу публічного управління на фінансову діяльність підприємств машинобудівного комплексу (правові, організаційні, або адміністративні, фінансові, інвестиційні, кредитні, екологічні); за характером впливу (стимулюючі та стримуючі); за джерелом походження (глобальні, зовнішні і внутрішні); та наводить детальний їх огляд.

У *третьому розділі* дисертантом запропоновано напрями удосконалення публічного управління фінансовою діяльністю підприємств машинобудівного комплексу України (с. 137 – 191). Зокрема, у першому параграфі даного розділу наведено зарубіжний досвід публічного управління фінансовою діяльністю підприємств машинобудівного комплексу, зокрема автор розглядає світові моделі управління фінансовою діяльністю машинобудівних підприємств та можливості їх застосування в Україні. На основі аналізу світового досвіду дисертант пропонує модель механізму імплементації зарубіжного досвіду

публічного управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу в Україні, яка базується на системній взаємодії нормативно-правового, фінансового, інституційного та організаційного блоків. У другому параграфі автор пропонує стратегічні орієнтири розвитку публічного управління фінансовою діяльністю підприємств машинобудівного комплексу України, які включають: організаційно-правовий, адміністративний, кредитний, інвестиційний та податковий напрями. У третьому параграфі дисертантом запропоновано шляхи оптимізації управлінських рішень у відновленні пріоритетів машинобудівного комплексу в промисловості України. За допомогою технології регресійного аналізу автор виявив високий ступінь взаємозв'язку між обсягом капітальних інвестицій та обсягом реалізованої продукції підприємств машинобудівного комплексу, прийшовши до висновку, що збільшення обсягу капітальних інвестицій на 1 млн. грн. сприятиме зростанню обсягу реалізованої продукції приблизно на 14 млн. грн. тощо.

У висновках автор узагальнив отримані результати дисертаційної роботи та надав рекомендації щодо удосконалення публічного управління фінансовою діяльністю підприємств машинобудівного комплексу України (с.192-197). Дисертантом опрацьовано достатню кількість вітчизняних та іноземних джерел за темою дослідження, що засвідчує високий рівень отриманих результатів.

**Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, наведених у дисертаційній роботі.**

Під час розроблення положень дисертаційної роботи Ткачук Д.Ю. застосував загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, що дало йому змогу повною мірою довести початково встановлені гіпотези та обґрунтувати положення новизни. Зокрема, серед застосованих дисертантом методів слід виокремити: аналіз і синтез, системний підхід, методи узагальнення і групування, історико-логічний метод, ретроспективний аналіз, статистичний і економічний аналіз тощо. Для опрацювання статистичних даних, побудову регресійних моделей та графіків використано програмне забезпечення, зокрема пакети Maple та Microsoft Excel тощо (с. 19-20).

Виконаний Ткачуком Д.Ю. аналіз джерельної бази за проблематикою дисертації охоплює: міжнародні та вітчизняні нормативно-правові акти, звіти й офіційні дані державних статистичних установ, міністерств, Інтернет-джерела, наукові праці провідних закордонних і вітчизняних авторів з проблем публічного управління фінансовою діяльністю підприємств машинобудівного комплексу України.

Сформульовані дисертантом наукові положення та висновки обґрунтовані достатньою кількістю проведених досліджень та підтверджуються отриманими результатами й адекватними висновками.

Слід також відзначити виступи Ткачука Д.Ю. на 4 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, що проходили в Японії, Швеції та Україні, що підтверджено опублікованими матеріалами за тезами доповідей.

Положення, висновки та рекомендації дисертантки обґрунтовані на належному методичному рівні, є достовірними та характеризуються високим ступенем наукової новизни. Означене засвідчує перспективи використання дисертації Ткачука Д.Ю. у науковій та практичній царині публічного управління.

**Новизна основних наукових положень, висновків, а також проведених наукових досліджень та одержаних результатів.**

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи Ткачука Д.Ю. полягає в узагальненні теоретичних засад публічного управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу України та розробці практичних рекомендацій щодо його удосконалення. Серед елементів наукової новизни дисертації Ткачука Д.Ю. варто виокремити те, що автором *удосконалено*:

– методологічні засади дослідження публічного управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу, які ґрунтуються на поєднанні системного, синергетичного і вартісного підходів, що дає можливість консолідувати економічний результат та цінності машинобудівного комплексу, врегулювати інтереси і наміри усіх зацікавлених сторін, сформувати

конфігурації внутрішнього середовища системи публічного управління як сукупності таких підсистем: аналітичної, організаційної та фінансової;

- наукові підходи до визначення сутності публічного управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу, які полягають в конкретизації його змісту, функцій управління з урахуванням європейського досвіду через формування ефективних стратегічних орієнтирів розвитку системи публічного управління задля підвищення конкурентоспроможності машинобудівного комплексу та його адаптації до сучасних викликів;

- понятійно-категорійний апарат публічного управління через уточнення змістового наповнення таких категорій: «публічне управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу»; «параметр впливу публічного управління на фінансову діяльність машинобудівного комплексу»;

- систематизацію і класифікацію параметрів впливу публічного управління на фінансову діяльність машинобудівного комплексу України за такими ознаками: напрям і характер впливу публічного управління на фінансову діяльність машинобудівного комплексу, що сприятиме ефективнішому та точнішому визначенню стратегічних напрямів державної політики розвитку вітчизняного машинобудівного комплексу в сучасних умовах;

- організаційну модель реалізації стратегічних орієнтирів розвитку публічного управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу України, яка є основою впровадження стратегічних напрямів реалізації ефективних управлінських рішень в державній промисловій політиці;

- методичні підходи щодо моделювання оптимізації управлінських рішень з відновлення пріоритетів машинобудівного комплексу в промисловості України, які ґрунтуються на побудові моделі оптимізації фінансових рішень з подальшою розробкою кількох сценаріїв для вибору оптимального варіанту за визначених умов (воєнних загроз і ризиків), що буде основою для прийняття оптимальних управлінських рішень на шляху до структурної трансформації машинобудівного комплексу України.

Важливими для розвитку сучасної науки публічного управління є положення дисертації Ткачука Д.Ю., які *набули подальшого розвитку*, а саме:

- підходи до ідентифікації системних тенденцій в машинобудівному комплексі, які вказують на його структурну деградацію: скорочення виробництва та експорту, зростання імпорту, зниження інноваційного потенціалу, дефіцит інвестицій і поглиблення зовнішньоекономічного дисбалансу; стійкі закономірності фінансової нестабільності машинобудівних підприємств, які зумовлені інституційними трансформаціями, військовою агресією та макроекономічною нестабільністю;

- підходи до використання регресійного аналізу в побудові фінансово-математичної моделі, яка встановлює взаємозалежність реалізованої продукції та капітальних інвестицій, завдяки чому виявлено, що збільшення обсягу капітальних інвестицій призводить до зростання обсягу реалізованої продукції;

- механізм імплементації зарубіжного досвіду публічного управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу в Україні, що ґрунтується на взаємодії таких функціональних блоків: нормативно-правового, фінансового, інституційного та організаційного блоків;

- стратегічні напрями розвитку публічного управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу України, що включають: організаційно-правовий, адміністративний, кредитний, інвестиційний та податковий напрями; та які можуть слугувати основою розробки і реалізації принципово нової публічно-управлінської стратегії щодо фінансової діяльності машинобудівного комплексу України і бути рамковою програмою деталізації стимулюючих та підтримуючих заходів його розвитку.

Положення наукової новизни сформульовані належним чином, характеризуються високим ступенем обґрунтованості та свідчать про значний рівень наукового пізнання автора.

### **Теоретична цінність одержаних результатів дослідження.**

Серед розроблених Ткачуком Д.Ю. положень наукової новизни, які характеризуються теоретичною значущістю, слід відзначити авторський підхід

до визначення параметрів впливу публічного управління на фінансову діяльність машинобудівного комплексу, їх класифікації та систематизації, що сприятиме визначенню стратегічних напрямів державної політики щодо розвитку вітчизняного машинобудівного комплексу в сучасних умовах; механізм імплементації зарубіжного досвіду публічного управління фінансовою діяльністю підприємств машинобудівного комплексу в Україні, що ґрунтується на взаємодії нормативно-правового, фінансового, інституційного та організаційного блоків; а також стратегічні напрями розвитку публічного управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу України, що охоплюють: організаційно-правовий, адміністративний, кредитний, інвестиційний та податковий напрями, які можуть слугувати основою розробки і реалізації принципово нової публічно-управлінської стратегії щодо фінансової діяльності машинобудівного комплексу України і бути рамковою програмою деталізації стимулюючих та підтримуючих заходів його розвитку тощо.

Здобутки Ткачука Д.Ю. у сфері теорії публічного управління були використані у навчальному процесі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника при викладанні таких дисциплін: «Економіка публічного сектору», «Державне регулювання економіки та сталого розвитку», «Макроекономічна політика держави», «Прийняття управлінських рішень» (довідка № 03.04-29/18 від 20.11.2024 р.)

Результати дисертаційної роботи Ткачука Д.Ю. характеризуються високим рівнем теоретичної цінності та належним ступенем їхнього практичного застосування у межах науки публічного управління.

### **Практичне значення одержаних результатів**

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання у роботі органів публічної влади України. Зокрема, сформовані здобувачем в дисертаційній роботі основні положення і рекомендації, схвалені та використовуються у практичній діяльності: Департаменту економічного розвитку, промисловості та інфраструктури Івано-Франківської обласної

державної адміністрації (довідка № 06.2-12/1285 від 25. 11.2024 р.); а також ДП «ВО «Карпати» (довідка № 01-07/24/891 від 18.11.2024 р.).

Разом із тим, практична значущість отриманих дисертантом результатів підтверджена їх використанням при виконанні науково-дослідних робіт Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Серед елементів наукової новизни дисертації Ткачука Д.Ю., які характеризуються практичним значенням, слід виділити: виявлені системні тенденції в машинобудівному комплексі, які вказують на його структурну деградацію, а також стійкі закономірності фінансової нестабільності машинобудівних підприємств, що зумовлені інституційними трансформаціями, військовою агресією та макроекономічною нестабільністю; та використання регресійного аналізу в побудові фінансово-математичної моделі, що встановлює взаємозв'язок між обсягом реалізованої продукції та обсягами капітальних інвестицій тощо.

Результати дослідження Ткачука Д.Ю. можуть стати підґрунтям для визначення стратегічних орієнтирів розвитку підприємств машинобудівного комплексу. Також напрацювання автора можуть використовувались органами влади для оцінки ефективності управління фінансовою діяльністю підприємств машинобудівного комплексу.

### **Повнота викладу основних наукових положень, висновків в опублікованих працях**

Опубліковані Ткачуком Д.Ю. праці повністю висвітлюють представлені у дисертації положення наукової новизни. Загалом, за темою дисертації опубліковано 9 робіт, серед яких: 4 статті – у наукових фахових виданнях України з публічного управління; 1 стаття – в іноземному виданні, що індексується в міжнародних наукометричних базах, зокрема в Scopus; 4 тези доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише результати, які були отримані дисертантом особисто. Кількість публікацій, їхній

обсяг та якість відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України до дисертацій, представлених на здобуття наукових ступенів.

### **Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи.**

Дисертація Ткачука Д.Ю. справляє позитивне враження, має важливе науково-практичне значення. Проте, окремі авторські позиції спонукають до дискусії та є темою для обговорення у межах публічного захисту даної роботи.

1. У першому розділі доцільно було б більше висвітлити інформацію щодо державної промислової політики України, інструментів підтримки розвитку машинобудівного комплексу, а також щодо системи органів публічної влади, які формують і реалізують таку політику.

2. Варто було б розкрити сутність державної політики «Зроблено в Україні», що спрямована на підтримку вітчизняного виробництва, залучення інвестицій у реальний сектор економіки та розвиток експорту продукції з високою доданою вартістю.

3. Доцільним був би розгляд процесів цифровізації промисловості, зокрема впровадження концепції «Індустрія 4.0», яка охоплює автоматизацію та цифрову трансформацію виробничих процесів шляхом імплементації провідних технологій у машинобудуванні відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 750 задля підвищення інноваційності та інвестиційної привабливості вітчизняного машинобудівного комплексу.

4. Варто було б охарактеризувати концепцію «ощадливого виробництва» (lean production, lean manufacturing), яка ґрунтується на принципі постійного прагнення до усунення всіх видів втрат на виробництві, що дозволить підвищити ефективність виробничих процесів і конкурентоспроможність машинобудівних підприємств, забезпечуючи економію коштів.

5. Також варто було обґрунтувати доцільність створення виробничих, інноваційно-технологічних та транспортно-логістичних кластерів, які сприяли б підвищенню ефективності виробництва продукції машинобудування та інноваційного розвитку комплексу.

Загалом, наведені зауваження не впливають на зміст дисертації, мають характер наукової дискусії і не знижують високу оцінку дисертаційної роботи.

### **Загальний висновок**

Дисертаційне дослідження Ткачука Дениса Юрійовича на тему: «Публічне управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу України» є завершеною науковою працею та має теоретичне і практичне значення. Наведені дискусійні положення та зауваження не применшують цінності результатів дисертації.

У дисертаційній роботі розв'язано науково-практичне завдання, що полягало в узагальненні теоретичних засад публічного управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу України та розробці практичних рекомендацій щодо його удосконалення.

Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), вимогам освітньо-наукової програми, яку успішно завершив здобувач, вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор – Ткачук Денис Юрійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління, професор,  
професор кафедри публічного врядування

Національного університету

«Львівська політехніка»

Ольга ФЕДОРЧАК